

TÜRK TARİH KURUMU GENEL MÜDÜRÜ ULUĞ İĞDEMİR'İN 80. DOĞUM GÜNÜ TÖRENİNDE YAPILAN KONUŞMALAR

Türk Tarih Kurumu Genel Müdürü Uluğ İğdemir'in 80. doğum günü nedeni ile 31 Mart 1979 Cumartesi günü saat 18 de Türk Tarih Kurumu konferans salonunda düzenlenen törene üçyüze yakın davetli katılmıştır. Törende yapılan konuşmaları sırasıyla aşağıya alıyoruz:

Ord. Prof. ENVER ZİYA KARAL'IN KONUŞMASI

Türk Tarih Kurumu'nun Sayın Genel Müdürü, değerli davetlilerimiz,

Sözlerime, Atatürk'ün bir demecinden aldığım bir fikirle başlamak istiyorum. Bu demecinde Atatürk diyor ki: "Milli mücadeleye benimle beraber başlayan yolculardan kimileri ulusal hayatımızdaki gelişme yolunda kendi düşüncelerinin sınırı daraldıkça benden ayrıldılar." Atatürk'ün ölümünden sonra da Atatürk'ün fikirlerinden veya Atatürkçülük dediğimiz sisteminden ayrılmalar başladı; ve devam etti; ve devam ediyor. Biz, Onun kurduğu bir müessesese olarak Türk Tarih Kurumu, O'nun fikirlerine, ideallerine ve direktiflerine bağlı kaldık; ve bugünkü seviyemize ulaştık. Bu seviyenin değeri hakkında bir üye olarak bir şey söylemek istemiyorum; ama biz vicdanen görevimizi yaptığımıza kaniiz ve Atatürk'e olan bağlılığımızı da, eğer başarılarımız varsa, bu başarıların bir büyük nedeni olarak kabul ediyoruz. Türk Tarih Kurumu, O'nun ülküsü yolundaki başarılarını, kuşku yok ki, üyelerinin, görevlilerinin ve işçilerinin ayrı ayrı çalışmalarının ve tümünün de bir tüm olarak çalışmasının sonucudur. Bu başarıları sağlayanlar arasında bir Kurum'lu üyemiz vardır. Bu üye, hem işçi olarak, bir yandan da görevli olarak ve sırasında tıpkı bir öğretim üyesi gibi çalışarak bu Kurum'un başarılarında büyük rol oynamıştır. Bugün toplanmamızın sebebi, Genel Müdür olan bu arkadaşımızın 80. yaş yılını girmesini kutlamak içindir. 80 yaş nedir? Zaman bakımından aritmetik değeri olan bir nesnedir. Her 80 yaş kutlulanır; ama her 80 yaşın içeriğinde aynı değer yoktur. Bu 80 yaşın 48 yılı Türk Tarih Kurumu'nun hizmetinde geçmiş bulunuyor. Bu bakımdandır ki, Türk Tarih Kurumu, kendisine bu kadar yıl hizmet etmiş olanlara, bugün hizmet edenlere ve hatta bundan sonra hizmet edecek olanlara elbette şükran borçludur. İşte ben, bugün huzurunuzda bu görevi yapmak için söz almış bulunuyorum. Aslında 80 yaş vesilesiyle hayatın da bir anlamı üzerinde durmamız gerekiyor. 80 yaş bir bakıma insanın ömrü, bugüne kadar ömrü. O halde yaşam dediğimiz vakit, bu yaşamın kapsamına giren değer nedir? Bu vesileyle izin verirseniz, bir gün defterime not etmiş olduğum bir batılı yazarın hayat hakkındaki bir anlayışını okuyayım. Diyor ki: "Hayat, kendiliğinden ne iyidir ne de kötü. Ona bu vasıfları veren insandır. Eğer hayatınız hiçbir şeye yaramadıysa, boşuna geçtiyse, onu kaybetmekten ne korkuyorsunuz? Yok, eğer hayatınız

olumlu işlerle süsleniyse bunlarla yetinmelisiniz. Yetinmelisiniz; çünkü aklınıza gelen her şeyi yapmanız mümkün değildir. Bunun için ebedi olmanız lazım. Oysaki ebedi olan yalnız doğadır, müsaade etmez her istediğinizi yapmaya.” Bu sözlerimin Sayın Genel Müdürle ilişkisi nedir? 48 yıl Türkiye’de bir hizmette bulunmak, bu hizmet müddetini saptamak ve devamlı olarak çalışmak; bu, kolay bir iş değildir. Hayatımızın en muhtaç olduğu unsur daha doğrusu eleman devamlılıktır. Türk Tarih Kurumu’nda devamlılık Genel Müdürün şahsında, Genel Müdürün şahsıyla sağlanmıştır. Genel Müdür, yalnız işçi olarak işçilerle değil, yalnız görevli olarak görevlilerle değil; aynı zamanda üyelerimizin muhtaç olduğu araçları sağlamak, onların arzu ettiklerini yerine getirmekle büyük katkısı dokunmuştur Kurum’a. Yani, maddesel gelişmesinde büyük rolü vardır, tinsel yönden de büyük yardımı dokunmuştur; ama bu iki noktada iş bitmiyor. Asıl önemli olan bu iki konuyu bilimsel çalışmalarıyla bütünleştirmesidir. Genel Müdür çalışmaları esnasında kendisine bir çalışma, bir araştırma alanı çizmiş ve bu alandaki çalışmalarıyla, ortaya koyduğu yapıtlarıyla bilimsel yönden de Kurum’un genel araştırmalarına kıymetli katkısını eklemiştir.

Bu çalışmaların her birini burada değerlendirmek mümkün değildir; ama tümünün değerini bir noktaya bağlamak mümkündür. Bütün çalışmaları aşağı yukarı Türk Devrimi ve Atatürk üzerinedir. Gazeteciliğinden bu yana; çünkü hayatında böyle bir safha da vardır, öğretmenliğinden bu yana ve özellikle yazılarıyla daima devrim ve Atatürk konusunda ortaya bilinmeyen veya bilindiği halde yayınlanmayan eserleri koymakla başarı göstermiştir. Bunların arasında ve en mühimi sayabileceğim Çanakkale Savaşındaki Atatürk’ün raporlarıdır. Atatürk, hepimizin bildiği gibi askerlik mesleğine girdiği andan itibaren çok ciddiye aldığı bu meslekteki yazı hayatına manganın terbiyesiyle başlamıştır. En küçük birlik mangadır. Sonra takım gelir, onu yazmıştır; sonra bölük gelir, onu da yazmıştır. Bölükten sonra, bölüğün üstündeki birlikler daima bölüklerden kurulduğu için onları almamış subayı yazmıştır. Zabitle Hasbihal kitabında bu askeri birlikleri, bahsettiğim manga, takım, ve bölük bunları yönetecek olan subayın psikolojisini, subayın bilgisini ve en önemli olan subayın erlere karşı insan muamelesini göstermiştir; ve daha bu kitaplardan itibaren söylediği sözü hatırlıyoruz: “İnsanları sevk ve idare eden kuvvet, fikir kuvvetidir.” Daha henüz binbaşı rütbesinde bulunduğu sıralarda bunları yazmıştır. Bundan sonra da kendisinin mücadele edeceği, etmese bile günün birinde tanımak zorunda kalacağı Alman ve Fransız ordularının talimnamelerini yazmış olan en büyük askerlerin talimnamelerini almış, Türkçeye tercüme etmiş ve ondan sonra kendisi bir talimname meydana getirmiştir. İşte Atatürk’ün İstiklal Savaşından önceki hayatındaki fikri çalışmaları, daha doğrusu mesleki çalışmaları; fakat bunlar hep fikirle yoğrulmuştur; ama Çanakkale’de Atatürk, artık bir yazar değildir. Çanakkale’de öğrendiklerini, yazdıklarını, dünyanın en kuvvetli ordularına karşı, genç yaşında uygulamıştır. Çanakkale başarıları Atatürk’ün hayatının en önemli noktalarından birini teşkil eder ve bu raporlar bizim için meçhuldü. Anafartalar raporuyla, Arıburnu raporu. Uluğ Bey bunları büyük bir dikkatle, notlar ilave etmek suretiyle bastırmıştır. Bundan sonra İstiklal Savaşımızın en mühim iki kongresi gelir: Erzurum ve Sivas Kongreleri. Metinleri son zamanlara kadar meçhuldü. Bunun gibi Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti zabıtları,

bilmiyorduk. İstiklal Savaşından, hatta Atatürk'ün ölümünden sonra, bu meçhul şeyleri saptamış, notlarla mükemmelştirmiş ve basmıştır. Bunun yanında daha sayacağım diğer eserleri var; ama bir tanesini söylemekle yetineceğim. O da Yılların İçinden diye adlandırdığı gazetecilik hayatına ait olan makaleleridir. 1922 yılından beri Adana'da bulunduğu sıralarda bu meslekte ilk yazısından başlayarak gördüğümüz hadise, devamlı olarak Türk Devrimini izlemesi, Türk Devriminin problemlerini ele alması, incelemesi. Müsaadeleriyle söylüyorum, bana okuduğu vakit, bunları bastırmalısınız, dedim. Tarih okumuş, tarih okutmuş bir insan olarak bunların değerini anlayabildiğim için veya anladığımı sandığım için kendisinden bunları basmasını rica ettim. Makaleleri kitap halinde basmıştır.

Benden sonra konuşacak arkadaşlar var. Daha çok durmak istemiyorum, yazdıkları üzerinde, kişiliği üzerinde; ama bir noktayı işaret etmeden geçemeyeceğim. Bunu bir vicdan ve bir meslek borcu, Türk Tarih Kurumu'nun bir sorumlusu olarak kabul ediyorum kendim için. Atatürk'ün ebediyete geçmesinden sonra aleyhine, devrim aleyhine pek çok yazılar yazılmıştır, açık veya kapalı. Bunlar karşısında onun yanında bulunmuş, nimetlerini görmüş, ona yakınlık göstermiş insanlardan pek azı cevap vermiştir; ama Uluğ İğdemir her saldırı karşısında, her imalı yazı karşısında durmamıştır. Kendini bir nevi savcı kabul etmiş; devrim ve Atatürkçülük savcısı. Yalnız savcı değil, avukat kabul etmiştir, aynı zamanda da yargıç kabul etmiştir. Öyle bir muhakeme ki, bu üç şahsiyeti nefsinde birleştirmiş. Hiç kimseden irkilmeyerek, hiç kimseden ne geleceğini düşünmeden gazetelerde, mütavazi köşesinden devrimi ve Atatürkçülüğü savunmuştur. Bu bakımdan biz, bugün kendisi için bu toplantıyı tertiplerken bütün bu sözünü ettiğim çalışmaların toplamını bu noktada, modern Türkiye'nin kuruluşunda sarfedilen emeklerin, bağlanan ümitlerin gerçekleşmesi için hayatını, eski bir kelimeyle ifade edeceğim, vakfetmesi hususundaki hizmetinden dolayı kendisini kutluyoruz ve 80. yaştan çok daha öteye geçmesini, bir rakam tespit etmiyorum, doğru olmaz, ne yüzelli ne ikiyüz elli sene diyeceğim; çünkü kendi gücüne bağlı, onları da aşabilir inşallah, yaşamasını temenni ediyorum, uzun ömür temenni ediyorum ve Kurum adına, izin verirsiniz hepinizin adına kendisine söylediğim bu kısa söylev içinde geçen hizmetlerinden dolayı da teşekkürlerimi sunuyorum.

Sözle ifade edilen hatıralar çoğu zaman uçar. Bu bakımdan istedik ki, Kurum'da kendisine maddi bir armağanımız da bulunsun; ve bu maddi armağanı küçük komisyonumuz, şu tabak mı diyeceksiniz, tepsimi diyeceksiniz; çünkü bu andan itibaren bu ne tabaktır, ne tepsidir; bu bir armağandır, bunu kendisine takdim etmeyi uygun gördük. Son olarak arkasındaki, arkadaşlarımızın düşünerek kararlaştırdıkları yazıyı okuyorum: "Atatürk sevgisiyle, ülkesünün birleştiği Türk Tarih Kurumu'na kendisini adayarak, idari ve bilimsel gelişmesine 48 yıl başarıyla hizmet etmiş bulunan Genel Müdür Uluğ İğdemir'e 80. doğum gününde, yani 31 Mart 1979'da Türk Tarih Kurumu'nda bu armağanı saygıyla sunarız." Yüksek müsaadenizle bu armağanı kendisine tevdi ediyorum, bu tarihi günü de tespit ediyorum.

Prof. Dr. AFET İNAN'IN KONUŞMASI

Sayın misafirlerimiz,

Bu gün heyecanlı bir gün yaşıyoruz; çünkü Genel Müdürümüz Sayın Uluğ İğdemir biraz önce Sayın T. T. K. Başkanının da ifade ettikleri gibi, 80. yıldönümünü ilan ediyorlar. Evvela kendilerini tebrik ederim.

Evet, 48 yıl Türk Tarih Kurumu'nda beraber çalıştık. Bu da benim ömrümde hakikaten unutulmayacak bir çalışma hayatıdır. Bu bakımdan bazı anılarımı bildirmek istiyorum. Bir gün Atatürk, çok sevdiği arkadaşı Nuri Conker'i sofrasına davet etmişti; fakat gelmedi. Niçin? diye soruldu. 50. yıldönümünü kutluymuş da, evinde dediler. Atatürk, birdenbire güldü. Ya, dedi, demek 50 yaşında oluyor da kendi başına kutluyor. Nuri Conker'in evi bugünkü Adliye Sarayı'nın karşısında bir apartmandaydı. Kalkın gidelim, dedi. Gittik, hakikaten iki arkadaş oturmuşlar, yaşıntılarını kutluyorlardı. Atatürk'ün o zaman çok sözleri oldu bu mesele için. Demek 50 yaşında oldun, 50 yıl geçti diyordu. Bana o zaman bu elli yıl çok uzun gelmişti. Şimdi bunu tek arkadaş ile, Nuri Bey gibi, kutlamıyor Sayın Genel Müdürümüz. Bu kalabalıkla, sayın misafirlerimizle beraber bulunmaktan hakikaten kıvanç duyuyoruz.

Türk Tarih Kurumu 1931'de dernek olarak kuruldu. Daha evvel bir yıl Türk Ocağında bir heyet halinde çalışmıştık. Ben de orada, o kurulun içinde idim. Resmen dernek olduktan sonra ilk başsekreterimiz Uluğ İğdemir'di; ve o günden itibaren de 48 yıl geçmiş demek. Siz 80. yaş gününüzü ilan ediyorsunuz, ben de 48 çalışma yılını anımsıyorum. Yalnız bir şey daha söyleyeyim. Uluğ Bey'e ağabeyim derim; çünkü kız kardeşi Nazire ile Biga'da ilkokul arkadaşydık, Kurtuluş Savaşı günlerinde. Ondan sonra da orman müfettişi olan babamla beraber Kuvayı Milliye'ye katılmak için gittiler ve biz bir müddet oralarda kaldık. Demek öyle de bir ailece tanışıklığımız var kendisi ile. Fakat ondan sonra asıl söylemek istediğim, bu Tarih Kurumu'ndaki çalışmalarda hakikaten bize rehberlik etmesidir. Bir kere fevkalade intizamlı, dakik. Hatta bir arkadaşımız şöyle diyordu: Ben, saatimi Genel Müdürümüzün gelişi ve gidişi saatine göre ayarlarım. Her zaman da öyledir. Çalışırız, bir de bakarım tam saati gelmiştir, 17.30, gitmeye hazırdır. Bunun için Uluğ İğdemir'in hayatında bu kadar intizamlı olması hakikaten bir örnektir, birçok bakımlardan. 48 yıl dedik. Bu yıllar içinde birçok olaylar geçti. Üye olarak bir mesele hakkında genel müdürlüğe başvurduğumuzda intizamlı dosyalar derhal bulunur. Bu, fevkalade metodlu bir durumdur. Onun için ben birçok gençlerimize örnek niteliğinde görüyorum.

Bir de Türk Tarih Kurumu mecmuası Belleten var. 1937'de yayıma başlamıştır. Bugüne kadar 170 sayı aralıksız devam etmesi, tamamiyle kendi çalışmasıyla olmuştur. Dolmabahçe Sarayında Türk Tarih Kurumu'na ayrılmış bir büro vardı. Atatürk'ün hastalığı zamanında da her gün Uluğ Bey orada çalışırdı. Çalışmaları hakkında ben de kendisinden gidip bilgi aldıkça Atatürk'e söylüyordum. Fevkalade memnun oluyordu. Bir de çok iyi bir tesadüf diyelim, Atatürk'ün son gördüğü kitap da Belleten olmuştur. Belleten'in 5. nüshasıydı, Tarih Kurumu'nun ikinci kongresi hakkında bazı yazılar vardı. Kendisine götürdüm, çok mütehasıs oldu. Onun için-

deki yazıların hepsini okudu demiyeceğim; fakat içindeki yazılara baktığı zaman: “İşte böylece çalışınız ve Tarih Kurumu’nda çok yayın yapınız. Tarihimizi belle-yiniz, belletiniz” diye üzerinde durdu. Tarih Kurumu’nun o günden itibaren, methetmek için değil ama, gayet muntazam bir yayın hayatı vardır. Belleten de örnek gösterilecek niteliktedir. İlk nüshalarında Uluğ İğdemir’in adını görmezsiniz; fakat ben biliyorum ki, adını Atatürk’ün koyduğu bu mecmuanın yayını tamamiyle kendisine aittir, başka yayınlar için de örnek olacak bir durumdadır. Bu tamamen takibin ve çalışmanın bir ürünüdür.

Sayın Uluğ İğdemir’in bu vesile ile üzerinde duracağımız, bence bu intizamlı çalışması yanında, Atatürk ilkeleri ve devrimi için olan hassasiyeti ve inancıdır ve bunlar üzerinde yayınlarda da bulunmuştur. Türk Tarih Kurumu olarak en eski çağlardan bugünkü devreye kadar tetkikler yaparız. Bu, milletimizin ve mem-leketimizin tarihidir, Türklüğün tarihidir.

Onun için ben sözlerimi şununla bitirmek istiyorum, müsaadenizle.

Türk Tarih Kurumu’nun kuruluşunda vazife almış ve bugüne kadar getirmiş Genel Müdürümüz olarak bu intizamlı ve sürekli çalışmaları ile birçok bakımlardan yeni nesillere örnek olacak mahiyettedir. Kendisine mutlu ve sıhhatli günler ile, uzun ömürler dilerim.

Prof. NUSRET HIZIR’IN KONUŞMASI

Aziz arkadaşlar, sayın bayanlar, sayın baylar,

Yıl 1937, yaz mevsimi. Türk Tarih Kurumu, ikinci kongresini hazırlamakta, Dolmabahçe’de. O sıralarda bir çevirgenler bürosu kuruldu. Türlü genç öğretim üyelerinden, yardımcılarından yabancı dil bilen bir takım kişiler toplandı ve Ku-rum’un kongresi devamınca çalışmaya memur edildi. Ben de o sıralarda İstanbul Üniversitesinde ünlü filozof Hans Reichenbach’ın asistanıydım. Beni de bu çevirgen, o zamanın terimiyle tercüme, bürosuna aldılar. Başladık çalışmaya. O zamanlar benim dikkatimi 35’ten fazla göstermeyen, kumral, yakışıklı bir genç çekti. Bu yakışıklı gence dikkat ediyorum. Bir kere bütün ciddi işlerle meşgul oluyor. Sonra Yönetim Kurulunun istekleri, Başkanlığın direktifleri ona geliyor ve onda formülünü bulup gerekenlere götürülüyor. Çalışanlardan gelen istekler de ona geliyor ve böy-lece işlenmiş oluyor. Bu genç, bu yakışıklı kumral genç, benim o zamana kadar görmediğim şekilde düzenli çalışıyor. Düzenli çalışıyor; fakat öyle çırpınmadan. Tam anlamıyla, iyi anlamda bir batılı gibi çalışıyor. Özür dilerim bunu söylediğim için. İşte anladınız tabi, uzun uzadıya bir bilmece vermiyorum size. Söz konusu ettiğim bu genç, bugün 80. yıldönümünü kıvançla kutladığımız 80’lik yakışıklı genç Uluğ İğdemir’dir. Sonra, kongre bitti. Çok başarılı bir kongreydi. Bizim çevir-genler bürosu dağıldı; fakat beni alıkoydular. Böylece ben, moda bir terim kulla-narak söyleyeyim, Türk Tarih Kurumu bürokratları arasına girdim. Şunu da söy-liyeyim ki, daha ilk günlerinden Uluğ İğdemir’le birbirimize sen demeye başladık. Bir gün düşündüm, ne diye ben bu adama sen diyorum, dedim. Demek ki, çok se-viyorum kendisini, çok beğeniyorum, onun için, dedim; ve karşılıklı biz böyle

arkadaş oluverdik. O bana direktifler veriyordu, Başkanlıktan ve Yönetim Kurulundan gelen emirleri bana bildiriyordu. Ben, onları yerine getirmeye çaba gösteriyordum. Arkadaş olduk ve dost olduk. Bu dostluğumuz, benim için çok değerli olan bu dostluk, bugüne kadar sürmektedir ve inşallah son nefesime kadar da sürecektir. Yalnız şunu söyleyeyim ki, bu dostluk içinde ben oranın bürokratikten çarpışmamız olmadı mı? Tabii oldu. Oldu; ama bu çarpışmanın nedeni neydi? Şimdi şunu söyleyeyim ki, Uluğ'un birçok iyi nitelikleri arasında, eski terimi ile, bir temkinliliği vardır, bir dengeliliği vardır. Ben tabii bu kadar sayın kişinin önünde kendimi batırmak istemiyorum, dengesizin biriyim, demek istemeyeceğim; ama gene de bir nevi sallapati bir adam olduğumu söyleyeyim. İşte onun bu dengeliliği ile benim bu sallapatılığımın çarpışması dolayısıyla kavga ediyorduk; fakat bunu da söyleyeyim ki, bu kavgalarımız hiç bir zaman dostluğumuza gölge getirmemiştir, hiç hir zaman.

Şimdi, şunu söyleyeyim. Benden önce, benden çok daha yetkili kalemler Uluğ'un türlü türlü başarılarını yazdılar. Benden önce, benden çok daha yetkili ağızlar onun başarılarını birer birer burada söylediler. Bana bir iki nokta üzerinde durmak kalıyor. Şöyle ki, tabii siz hepiniz bilirsiniz, bir karakter bir takım niteliklerin aritmetik toplamı değildir. Yani Uluğ $A+B+C+D$ 'dir, karakteri de bu toplamdır, denemez. Karakter, çok iyi bildiğiniz gibi, benden de iyi bildiğiniz gibi, bir tek bütündür. Yalnız karmaşık bir bütündür; ve o nitelikler teker teker o bütünün türlü görünüşleridir adeta. Eski terimle birer cephesi. İşte Uluğ'da dikkati çeken bir takım niteliklerden bir tanesi de şudur: Kendisi bir kere dinamiktir. Bu dinamik sözü üzerinde de bir parça duralım. Bana öyle geliyor ki, bizim yurdumuzda bu dinamik sözcüğü biraz yanlış kullanılıyor. Kimi hareketli görürsek ona dinamik diyoruz. Dinamiklik, hareketlilik demek değildir. Bir kuvvetin hizmetinde hareketliliklidir. Yani, bir ciddi işin hizmetinde hareketliliklidir; işte Uluğ böyledir; fakat Uluğ aynı zamanda süreklidir. Süreklilik vardır onda. Görüyorsunuz 48 yıl hiç ayrılmadan Tarih Kurumu'nda ilkin Başsekreter, sonra da yıllarca Genel Müdürlük yapmıştır. Demek ki, onda yüksek ölçüde bir süreklilik vardır; ama dikkat ederseniz çoğu zaman bu dinamikler sürekli olmaz, sürekliler de dinamik olmaz. İşte Uluğ şu nadir durumu gerçekleştirmiştir ki, sürekli olmakla birlikte dinamiktir de. Dinamik olmakla birlikte süreklidir de. Şimdi, ne dedim? Karakter karmaşık bir tek bütündür. O karmaşık bir tek bütünün içinde, o karmaşık bütünün bir görünüşü olmak üzere dostluğunu alalım. Dostluğunun, özür dilerim bir yabancı sözcük kullanıyorum, kalitesi üzerinde kısaca duralım. Dostluğunun değeri üzerinde duralım. Bunun için de tabidir ki, benim başıma geleni başkalarının başına gelenden daha iyi bildiğim için, kendi anılarımdan bir iki örnek vereceğim. Kendi anılarımdan çok örnek verebilirim; fakat işi uzatmamak için size üç örnek vereceğim ve bu üç örnekten siz kendiniz onun dostluğunun kalitesinin ne olduğunu anlayacaksınız. Zaten biliyorsunuz ya, bildiğinizi bir kere daha anlayacaksınız.

Şimdi bakın, 1942'de, az önce Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde Felsefe bölümü açılmış. Ben de sözüm ona meslekten felsefeci olduğum için, öğretim üyesi olmak istiyordum; ve işin garibi benim öğretim üyesi olmamı Uluğ benden daha çok istiyor, her neyse. Doçentlik travayı için bütün hazırlıklarımı yaptım, bibliyografya bakımından, şu bakımdan, bu bakımdan bütün hazırlıklarımı yaptım;

yalnız işi savsaklıyorum. Redaksiyonu bir türlü yapmıyorum. Benim dillere destan olmuş tembelliğim başladı gene devreye girmeye. Uluğ ne yaptı biliyor musunuz? Beni hapsedti. Evet, Tarih Kurumu'nda bir odaya kapadı. Dedi ki, redaksiyon bitmeden çıkılmıyor buradan; çünkü biliyor ki eğer bırakırsam ertesi yıla kalır, ertesi yıl daha ertesi yıla kalır; ve bizim doçentlik gider gürlüğe. Ve beni tıkadı. Bu kadar ilgiden duyduğum şükran duygularından dolayı ben de sabahleyin erkenden evden geliyorum, artık Tarih Kurumu'nda yatmıyorum gayet tabi, beni kilitletiyordu, ben de oturuyordum, redaksiyonumu tamamlıyordum; ve redaksiyon olup bittikten sonra özgürlüğüme kavuştum ve doçent oldum.

Şimdi ikincisi, yıllar geçti şimdi profesörlüğüm söz konusu. Birinin dediği gibi, türlü, çeşitli nedenlerden ötürü ben istemiyordum; ama o, istiyor. İllede profesör olacaksın, diyor. Onun haberi olmadan tuttum bir dilekçe yazdım dekanlığa. Profesörlük adaylığı söz konusu olduğu zaman beni hiç söz konusu etmeyiniz, ben istemiyorum, dedim. O günkü dekanın kim olduğunu unuttum, hepsi arkadaşım çünkü. Buradaysa tanıklık edebilir. Ben bu kâğıdı verdim, ondan gizli ama; fakat geveze olduğum için günün birinde söyleyiverdim kendisine. O zaman sizi temin ederim, o, kendisi hakkında ani, çok kötü bir haber almış gibi başı koyu kırmızı oldu, hiddetinden kırmızı oldu. Bana, küfür demiyeceğim, küfür etmez hiç; fakat oldukça ağır bir sözcüğü suratıma bir şamar gibi fırlattı ve, o zaman Tarih Kurumu Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesindeydi, koşar adım dekanlığa gitti, dekanın kâğıdını aldı, yırttı, sepete attı ve profesör oldum.

Varan üç. Yine yıllar geçti. Günün birinde üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarından 147 kişinin işine son verildi. Kabaca söyleyeyim 147 kişi kovuldu. O kovulanlar arasında ben de vardım. Uluğ, buna dehşetli kızdı; ve İstanbul'dan da çok değerli bir arkadaşımızla beni çok iyi tanıdığı için bilhassa bunlara çok kızdı; ve içindeki iç direnişi yenerek o zaman Başbakanlık Müsteşarı olan Türkeş'e gitti. Türkeş'e gidip bu işlemi protesto etmek ve bu haksızlığın temizlenmesini istemektir. Türkeş'in ne yanıt verdiği o kadar önemli değil; çünkü konu dostumuz Uluğ İğdemir'dir. İşte şimdi pek güzel canlandı, Uluğ'un dostluğunun kalitesinin nasıl bir dostluk olduğu.

Sözlerimi artık burada kesmek istiyorum. Yalnız şu kadarını söyleyeyim, eğer ben bugün Uluğ'un yardımcısı olan, yani yönetimde ve çalışmasında yardımcısı olanlarıyla, çok sayın eşi, sevgili oğlu ve gelini ve torunlarıyla ve last but not least, bütün onu seven arkadaşlarıyla ve dostlarıyla birlikte uzun uzun yıllar ve başarıyla, sağlıklı, mutlulukla yaşamasını içtenlikle istersem yüzde yüz eminim ki, hepimiz istisnasız olarak benimle birlik olacaksınız. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. YAŞAR YÜCEL'İN KONUŞMASI

Sayın Genel Müdürümüz, sayın konuklar,

Gerçekten de Uluğ Bey babanın 80. doğum yıldönümünde bana da böyle bir konuşma fırsatı verdikleri için Türk Tarih Kurumu'na sonsuz teşekkürler ediyorum. Ancak, heyecanımı başlatsayım, gerçekten bu, aldığım görevlerin en ağırını benim için.

Türk Tarih Kurumu'nun kurulduğu 1931 yılından beri Genel Müdürlüğünü yaparak Kurum'un gelişmesinde ve uluslararası şerefli yeri kazanmasında büyük pay sahibi bir şahsiyettir Uluğ Baba. Kurum'un yayınlarının düzenli ve kaliteli olarak basılması, Belleten'in hiç aksamadan düzenli yayınlanması, Kütüphanenin ve Basımevinin kurulup geliştirilmesi için büyük bir feragatle çalışmış, ayrıca yakınçağ Türk tarihi üzerinde bilimsel, orijinal araştırmalar yapmıştır.

Bendeniz, bu kısa konuşmamda Sayın Babamızın sadece Belleten üzerinde yaptığı yararlı çalışmalardan bahsetmek istiyorum. Bilindiği üzere Belleten, Büyük Atatürk'ün kurduğu ve vasiyetnamesiyle Türk milletine emanet ettiği Türk Tarih Kurumu'nun organı olarak 1937 yılından beri yayın hayatını sürdürmektedir. Türk ve Türkiye tarihi, arkeolojisiyle ilgili çalışmaları bilim dünyasına duyurmak, bilimsel araştırmaları, çeşitli belgeleri, bilimsel haberleri, bibliyografya yazılarını kapsamak üzere yayımına başlatılan Belleten, şu konuşmanın yapıldığı sırada Uluğ Bey babamızın bitmez tükenmez enerjisiyle 170. sayısına ulaşmış bulunmaktadır. Atatürkçü Kurum'un yayınladığı Belleten'in adı da bizzat Kurum'un kurucusu Mustafa Kemal Atatürk tarafından verilmiştir. Şimdi Kurumun Sayın Genel Müdürünün titiz çalışması sonucu Belleten, yalnız Türkiye'de değil, dünya bilim çevrelerinin her büyük kütüphanesinde, araştırma kurumlarında, üniversite kitaplıklarında rafları doldurmaktadır. Tarihimizle ilgili araştırmalarda her an başvurulması gereken bir kaynak niteliğindedir. Belleten, 1937'den bu yana 3 aylık olmak üzere aralıksız yayınlanmaktadır. Türk Tarih Kurumu'nun en önemli eserlerinden biri özelliğini taşıyan Belleten, hem içerik, hem de biçim bakımından Cumhuriyetten sonra gelişen modern bilim hayatımız içinde özel ve müstesna bir yer tutmaktadır. Belleten, Atatürk'ün dünden bugüne gelinceye kadar Türk ve Türkiye tarihinin araştırmalarında yeni ufuklar açan açıklamaları ve yol göstericiliğiyle Türkiye'de hızla gelişen tarih, arkeoloji, antropoloji çalışmalarının nasıl ilerlediğini, hiç olmazsa bu alanda Türkiye'de modern, bilimsel düşüncenin nasıl yerleştiğini ve sonuçları bilim dünyasında genellikle kabul edilen araştırmaların nasıl yapıldığını en açık bir şekilde vurgulamaktadır. Yine işaret edelim ki, Belleten, Sayın Genel Müdürümüzün sayesinde 43 yıl boyunca, İkinci Dünya Savaşının sıkıntılı günleri de dahil yılda dört sayı olmak üzere hiç aksamadan yayınlanmıştır. Böyle bir düzenlilik Türkiye'de pek ender görülebilir. İşte Türk Tarih Kurumu'nun Atatürk'ün ideallerini gerçekleştirme yolunda gösterdiği çabaların en güzel bir örneği olarak karşımızda duran Belleten'in yaşatıcısı, Türk Tarih Kurumu'nun Genel Müdürü Sayın Uluğ İğdemir'dir. İlk sayısından itibaren 43 yıl boyunca Belleten'in yayın müdürlüğü görevini tek başına yürütme başarısını göstermiştir.

Türk Tarih Kurumu üyelerinin, yönetim kurullarının ve başkanlarının devamlı güven ve desteğini kazanan Sayın İğdemir, 43 yıl içinde çalışma saatlerinin çoğunu Belleten'e vermiştir. Yılların kazandırdığı tecrübe ve derin seziş yeteneği Belleten'in bilimsel kimliğini titizlikle korumuş, geniş teknik bilgisi ise derginin en iyi şekilde yayınlanmasını sağlamıştır. Gerçek bir Atatürk aşığı olan Sayın İğdemir bunun yanında genç araştırmacılara da Belleten'in sayfalarını açarak her zaman minnetle anılacak teşvik ve yardımlarını esirgememiştir. Böylece, yarım asra yaklaşan süre boyunca hem Kurum mensuplarının hem Türk ilim adamlarının desteğini kazanmış ve Kurum olanaklarını en iyi biçimde kullanmış, üniversitemizde ve diğer

araştırma kurumlarımızda nice yayın komisyonlarının yapamadığı işi en iyi biçimde tek başına başarmıştır. Bu nedenlerledir ki, Türk Tarih Kurumu üyesi ve bir öğrencisi olarak sayın İğdemir'e yaptığı hizmetlerden dolayı şükranlarımı sunarken, daha nice uzun yıllara sağlık ve mutluluklarla ulaşmasını diler, izin verirlerse ellerinden öperim, saygılarımla efendim.

ŞAİR VE YAZAR M. SUNULLAH ARISOY'UN KONUŞMASI

Hepinizi Türk Tarih Kurumu Basımevi çalışanları adına saygılarla selamlıyorum.

Bugün, 80 lik delikanlı Sayın Uluğ İğdemir'in 80. doğum yılını kutlamak için toplandık. Benden önce konuşan çok yetkin kişiler Sayın İğdemir'in türlü yönlerini yalnız dostluk açısından değil, bilimsel açıdan da değerlendirerek vurguladılar. Elbette böylesine seçkin bir topluluğa ve benden önce böylesine yetkin kişilerin belirlemesinden sonra konuşmam bir bakıma cesaret işidir; ama ben, Türk Tarih Kurumu Basımevinde çalışan yaklaşık 300 kişi adına önünüzde bulunuyorum. Kusurlarım olursa, sanırım bağışlırsınız.

Önünüze çıkarken neler söyleyeyim diye küçük notlar aldım. Baktım ki, benden önce konuşan sayın yetkililer benim aldığım notların hemen tümünü anlattılar. Ben bunları yinelemek istemem; ancak bir başka açıdan değerlendirmeme izninizi rica ederim. Kişi ömrünün sayısal çokluğu bence o kadar önemli değil. O sayısal çokluğun içeriği önemli. 80 yıl yaşamış ama boşuna yaşamış o kadar çok adam var ki. Önemli olan yaşanılan yılların hem bireysel yaşamda, hem toplumsal yaşamda, hem kurumsal yaşamda özlü, dürüst, namuslu, ileriye dönük bir içerik kazanmasını gerçekleştirmektir. Böyle bir yaşamın anlamı vardır, değeri vardır; sayısalığın ötesinde ve üstünde. Öyle sanıyorum ki, Sayın Uluğ İğdemir'in 80. yıldönümünde bu geçen 80 yılın değerlendirmesini yaptığımızda hem kendi vicdanında hem bizim vicdanlarımızda; hem bilimsel ve yönetsel bilinçte ortaya çıkan toplam, kendisine, yakınlarına, çalıştığı Kurum'a, dostlarına onur verecek niteliktedir.

Kişiler genellikle tek düze olurlar. Yani belli becerileri vardır. Ressamdır, şairdir, romancıdır, çok iyi yöneticidir, çok iyi mühendistir, eşi bulunmaz bir hukukçudur, büyük bir askerdir. Kimi kişilerde beceriler çok yanlı ve yönlü oluyor. Böyle kişiler azdır. Şimdi 80. doğum yıldönümünü kutladığımız sayın Uluğ İğdemir öyle sanıyorum ki, bu çok yanlı ve çeşitli kişilerden biridir ve elbette sayısı azdır. Nedir bu çok yanlılık, çok kişilik? Önce İğdemir yazardır. 1922'lerden, eğer yanılmıyorsam, başlamış bir gazetecilik yaşamı, yazarlık yaşamı vardır. Bu, bir beceridir. Kişinin bir tek yanı. Gazetecilik bir meslektir. Sonra düşünür yanı vardır. Benden önce konuşan sayın bilim adamlarımız, Sayın İğdemir'in Türk Devrim Tarihine katkısını çok yetkili olarak belirttiler. Demek ki, bir düşünür ve bir bilimci yanı vardır. Sonra yöneticiliği vardır. 48 yıl bir Kurum'un başında, Sayın Hızır'ın da son derece yerinde olarak belirttiği gibi, sürekli olarak, ne kendi bıkarak, ne yanında çalışanları kendisinden biktirarak yöneticilik yapmak az kişiye nasip olur.

Düzenliliği konusunda özellikle durmak istiyordum, Sayın İnan bunun üzerinde çok önemle durdular. Tabii bu da bir kişinin özelliğinin başlıcalarından biridir, kişiye kimlik katar; bir başka türlü biçimlendirir onu.

Benim, Sayın İğdemir'le 60'lardan başlayan tanışıklığım var. 60-63 arasında da Türk Dil Kurumu'nda birlikte yakın bir görev arkadaşı olarak çalışma onuruna erdim. 10 yıldan beri de Türk Tarih Kurumu Basımevi'nin emekçisiyim. Bir kişinin düzenliliği giyiminden belli olur. Hep Uluğ İğdemir'e imrenmişimdir, bütün yaşamım boyunca onun gibi düzenli giyinebilseydim diye. Ama çalışması, tabii kişinin dışıyla içi arasında da yakın bir ilişki vardır, kafasıyla da yakın bir ilişki vardır. Zamanında gelip giden, olaylara son derece serin kanlı ama bilinçli yaklaşımlar yapabilen, yüreğinden insancılığı hiç bir zaman çıkartmamış; tanıdığına da tanımadığına da her an ve her güç döneminde en insancıl yaklaşımlar yaparak elini uzatmış, maddi ve manevi bütün yardımlardan hiç bir zaman çekinmemiş olmak bu düzenlilik kavramı içinde de kendisini belirliyor. Uluğ İğdemir'in en önemli yanlarından biri de budur.

Tabii bütün bunların ortaya getirdiği bir başka gerçek vardır. Mutlu bir aile babası olmak. Yarım yüzyıl birlikte yaşamak. Dürüst, çalışkan, verimli, etkin, yaratıcı nitelikte bir aile kurmak. Bu, son derece önemli. Genel Başkan herkes olur da iyi aile babası olmak güçtür. Belki en güç olan görevlerden birisi iyi aile babası olmaktır, iyi aile başkanı olmaktır. Ben Sayın Uluğ İğdemir'i en seçkin aile babası olarak ilan ediyorum. Bütün bunları bir yerde topladığımızda Sayın İğdemir'in çok yanlı, ama yetkin kişiliği ortaya çıkıyor. Yapıcı ve yaratıcı. Nereden belli? Bu, Türk Tarih Kurumu'nun şu yapısında Sayın Uluğ İğdemir'in sanıyorum ki, büyük emeği, göznuru ve alın teri vardır. Türk Tarih Kurumu Basımevini Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin küçük bir yerinde minik, küçücük bir ünite olarak kurmak, sonra 350-400 kişiyi bulan bir ekmek kapısı haline getirmek; en çağdaş teknoloji ile, en çağdaş yönetim biçimlerinin uygulanmasında sürekli koruyucu ve destekleyici olmak ayrıca bir yaratıcılıktır. Türk Tarih Kurumu Basımevi emekçileri yalnız bu hizmetinden ötürü sayın İğdemir'e minnet borçludurlar. Teşekkür ederim.

Sayın İğdemir'in düşünsel içeriğinin doğrultusu, benden önce konuşan sayın yetkililerin de belirttiği gibi, Atatürkçülüktür. İğdemir'in Atatürkçülüğü biçimsel Atatürkçülük değildir. İğdemir'in Atatürkçülüğü Mustafa Kemal gerçeğini kavrayan, yani teorisiyle, amacıyla, oluşumuyla ve gelişimiyle yani Atatürk'ü ve Türk Devrimini bir bütün olarak bilinçli bir yaklaşımla değerlendirir, gerektiğinde Mustafa Kemal Atatürk'ü sadece mavi gözü, sarı saç, keskin bakışı için değil, kafasının içinde oluşan ve Türk toplumuna, Türk ulusuna uygarlığı, esenliği, erdemi getiren bir kişi olarak savunur, bu bilinçle yaklaşır. Mustafa Kemal Atatürk'e bilinçli yaklaşım ve değerlendirmelerin çok az yapıldığına inandığım bir dönemde Sayın İğdemir'in bu gerçekçi tutumu ayrıca alkışlanmaya değer.

Efendim, biraz önce çok iyi bir aile babası dedim. Ben de babayım. Ben Sayın İğdemir'e babaların babası diyorum. Kendisine hem kendi adıma, hem Türk Tarih Kurumu Basımevi çalışanları adına uzun yaşantılar diliyorum, esenlikle, mutlulukla ve erdemle. Elllerinden öpüyorum.

ULUĞ İĞDEMİR'İN KONUŞMASI

Sayın Başkan, değerli dostlarım, sevgili arkadaşlarım,

Birçoklarınız uzaklardan gelerek benim bu mutlu günümü paylaşmak için burada toplandınız, hepinize en içten şükranlarımı sunarım.

Sayın Başkan Ord. Prof. Enver Ziya Karal'ın, Türk Tarih Kurumu'nun bir numaralı kurucu üyesi Sayın Prof. Afet İnan'ın, çok değerli dostum Prof. Nusret Hızır'ın, en genç üyemiz Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Yaşar Yücel'in, nihayet arkadaşım, dostum Sunullah Arısoy'un içten gelen övgüleri beni çok duygulandırdı. Belki birçoklarında abartmalar var; ama bu benim için en mutlu, en kıvanç duyucu bir gün. Eğer ben, Tarih Kurumu'na bazı yararlı işler yapmışsam bunun en büyük nedeni başkanlarımın, yönetim kurullarının ve tüm üyelerin bana gösterdikleri sonsuz, engin güvenleridir. Gerçekten ilk kurulduğu günden beri rahmetli Tevfik Bıyıklıoğlu, rahmetli Yusuf Akçura, rahmetli Hasan Cemil Çambel, rahmetli Şemsettin Günaltay ve burada aramızda bulunan Sayın Ord. Prof. Şevket Aziz Kansu ve nihayet Sayın Ord. Prof. Enver Ziya Karal'dan büyük bir güven ve destek gördüm. Ben eğer muvaffak olmuşsam, bir şey başarmışsam, en büyük nedeni budur.

Size birkaç küçük anımı, Atatürk'le ve Tarih Kurumu'yla ilgili bir iki anımı anlatmakla sözlerime son vereceğim. 1931'de Türk Ocakları kapandığı zaman biz çil yavrusu gibi dağıldık, ortada kaldık. O zaman ne Sosyal Sigortalar var, ne bir güvence var; yani derneklerin hiçbir güvencesi yoktu. CHP bir vazife teklif etti bana; fakat kabul etmedim. Dedim, Halk Partisi de güvencesi olmayan bir dernektir. Hiç olmazsa emekliliği olan bir yere intisap edeyim. Yaşım da henüz geçmemiş daha; ve nihayet arkadaşım rahmetli Dr. Reşit Galip'e rica ettim. O zaman Ziraat Bankası Genel Müdürü Şükrü Beyden, ki Rodosluymuştu, ikisi hemşeriydiler, benim için bir vazife istedi. Yalnız İstanbul'da olmasını istedim, Ankara'da istemedim. Şükrü Bey demiş ki, Ankara'da isterse hemen tayin ederim; fakat İstanbul'da biraz beklemesi lazım. Onun üzerine Reşit Galip dedi ki, Tarih Kurumu yeni kuruldu, gel burada çalış şimdilik. Kabul ettim ve beraber İstanbul'a gittik. O dört ay, İstanbul'daki çalışmalarım hayatımın en tatlı, en unutulmaz günleridir. Dört ciltlik tarih yazılıyordu o zaman, liseler için tarih. Atatürk, Yalova'dan bize direktif veriyor ve onun direktifleri yolunda tarihler yazılıyordu; ama gece gündüz diye bir şey yok. Pazar, cumartesi diye bir şey yok. Yaz ayları içerisinde o dört cilt tarih yazıldı. O sırada Atatürk'ün bize çok sert çıkışları da olmuştur. Rahmetli Yusuf Akçura bir hemşehrili olan rahmetli Zakir Kadiri'ye İslam tarihini yazdırmıştı; fakat İslam tarihini Zakir Kadiri bildiğimiz biçimde yazmış. Eleştirici bir tutumu yok, doğmatik bir tutumla yazmış. Atatürk herşeyi eleştiren insandı. Kendi yazdıkları için de, bunları eleştireceksiniz, derdi. Hiçbir şeyi olduğu gibi kabul etmek istemez. İşte o sıralarda bize yazdığı mektuplardan iki önemli cümleyi Kurumumuzun iki yerine hakkettik. Birisi dışardaki: "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan, yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır". İkincisi daha önemli, Atatürk'ün ne kadar bilimsel olduğunu gösterir: "Biz, daima hakikat arayan ve onu buldukça ve bulduğumuza kani oldukça ifadeye cüret gösteren adamlar olmalıyız." Bu, Atatürk'ten aldığım ilk ilhamdır ve o sayede bu Kurum gelişti.

İkinci anım, Belleten anısıdır. Adı burada çok geçti. 1935'te Atatürk'ün bize verdiği programda bir dergi çıkartılması fikri de vardı. 1936 yılı başlarında zannediyorum, bir gün sayın Afet Hanım'ın daveti üzerine Çankaya'ya gittim. Köşkün yukarki, havuza bakan büyük odasında, bir küçük masa başında Kurum işlerini görüşüyorduk. Atatürk geldi yanımıza. Bu sırada mecmua işini de konuşuyorduk. Atatürk, ne yapıyorsunuz, dedi. Bunun üzerine Afet Hanım, bir bülten çıkaracağız, onu düşünüyoruz, dedi. Ne demek bülten? Dedi. Anlattı Afet hanım, işte bir mecmua falan. Gelin bakalım şunun aslını arayalım, dedi. Bizi aldı çalışma odasına götürdü. Geniş, büyük bir çalışma masası vardı, oturduk. Derhal kütüphane memurunu çağırdı. Sözlükleri getirtti. Larous'u, büyük Larous'u. Bülten kelimesinin aslına bakıldı orada. Bu, Fransızcaya İtalyancadan geçmiş, Bulletino şeklinde. Oraya da Latince'den geçmiş, Latinceye de Etrüskçeden geçmiş. Bu sefer Atatürk büsbütün ilgilendi, dedi ki, Pekarski'nin sözlüğünü getirin, Yakut sözlüğünü. O geldi. Orada da Belieten diye bir kelime geçiyor. Aşağı yukarı mana aynı. O sırada o zaman Adalet Bakanı olan rahmetli Saraçoğlu içeriye girdi. Atatürk hemen ayağa kalktı, gel, Saraçoğlu, dedi. Bülten kelimesine karşılık arıyoruz. Ona da anlattı. Nihayet Belleten kelimesinde karar kıldı. Atatürk, bir kâğıda Bulletin = Belleten, diye yazdı bana verdi ve Belleten adı böylece kondu.

Üçüncü anım da, şu holde gördüğümüz Atatürk büstüdür. İkinci Türk Tarih Kongresinde bir sergi yaptık biz. Dolmabahçenin muayede salonunda. Muhteşem bir sergi. Ta prehistuvardan Cumhuriyet devrine kadar. O sergiyi de dünyanın en büyük şehircisi olan Wagner hazırladı ki, sonra Amerika'da Harvard Üniversitesinin şehircilik kürsüsü başkanı olarak öldü. Bu adam Sosyal Demokrat olarak Hitler'den kaçmış, İstanbul'a gelmiş. Muhittin Bey o zaman İstanbul Belediye Başkanı. 200 lira maaşla Belediyede çalışıyor. Biz de bizim serginin planlarını hazırlayacak bir mimar arıyoruz. Bir gün Muhittin Bey geldi, Hasan Cemil Bey o zaman başkan, bahsetti. Muhittin Bey, aman bende bir Alman var, her gün proje hazırlar, işe yaramaz birisi onu göndereyim, dedi. Geldi; uzun boylu, dinamik bir adam. Sarayburnu'na aşık. Sarayburnu hakkında birçok projeler hazırlamış, Muhittin Bey'e vermiş; hiçbirisini kaale almamışlar. Muayede salonunun deniz tarafındaki giriş kapısına büyük bir yer yapıldı. Ortasına bir dünya haritası, önüne de "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan, yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşkırtacak bir mahiyet alır" sözlerini yazdık; fakat ortaya bir büst lazım. O sırada Vedat Nedim Tör gelmişti. Dedi ki, Şükrü Kaya'nın odasında Thorak'ın bir büstü var, o buraya gelir. İçişleri Bakanı Şükrü Kaya da tesadüfen İstanbul'da. Kendisini davet ettik, geldi, gördü; evet, güzel bir büstür; ama buraya küçük gelir. İsterseniz Thorak'a sorun, dedi. Thorak da o zaman Almanya'nın en büyük heykeltıraşı. Emniyet abidesini yapan adam. Thorak o sırada Sivas'a bir abide için gitmiş. Hemen telgraf çektik, Thorak geldi, gördü ve dedi ki, Şükrü Kaya'nın odasındaki büst buraya gelmez. Bir tek büst buraya gelir; ama bilmiyorum onu verirler mi? Münih Sanat Müzesinde benim bir Atatürk büstüm vardır. Bir pazar günüydü hiç unutmam. Ben telefon edeyim İçişleri Bakanına, dedi. Berlin'e İçişleri Bakanına telefon etti. Dedi ki, Atatürk'ün himayesinde bir sergi yapılıyor, oraya bir büst lazım. Buraya konabilecek büst benim Münih müzesindeki büsttür, bilmiyorum verebilir misiniz? Führer'e sormadan bir cevap veremem.

Führer de şimdi Berchtesgaden'dadır, telefon edeyim, dedi. Bir saat sonra Berlin'den telefon geldi, büst yola çıkmıştır, diye. Atatürk büstü görünce çok beğendi, bu artık geri gitmez, dedi. O zaman 5000 TL. gibi sembolik bir bedelle satın aldık. Şimdi burayı süslüyor.

Efendim, teşekkür ederim hepinize tekrar tekrar. Sağ olunuz. Beni çok onurlandırdınız, mutlu kıldınız. Hepinizi ayrı ayrı öperim.

